

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

N V E

Statkraft Energi AS
Postboks 200 Lilleaker
0216 OSLO

Vår dato: 02 MAI 2013
Vår ref.: NVE 200704588-10 kv/rast
Arkiv: 315 /156.CZ
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Ragnhild Stokker

Vedtak om revisjon av konsesjonsvilkår for statsreguleringen av Langvatnet og overføring av Ranaelv til Langvatnet i Rana kommune i Nordland

Det skal gjennomføres en vilkårsrevisjon i medhold av vassdragsreguleringsloven. Revisjonssaken gjelder vilkårene for følgende konsesjon:

Kgl. res. av 12.05.1961: Statsregulering av Langvatn og overføring av Ranaelv til Langvatn

Innkomne krav

Vi viser til brev og krav fra Rana og Hemnes kommuner av 28.03.2012. Kravene gjelder revisjon av vilkår for konsesjon gitt ved:

- Kgl. res. av 21.12.1962: Statsregulering av Langvatn og overføring av Ranaelv til Langvatn

Brevet fra Rana og Hemnes kommuner omfatter også krav om revisjon av vilkårene for statsreguleringen av Bjerka-Pluravassdragene, som begge kommunene berøres av. Reguleringen av Langvatnet berører imidlertid kun arealer i Rana kommune, og kravene for denne reguleringen fremmes derfor av Rana kommune alene.

Revisjonens formål

Hovedformålet med en revisjon er å bedre miljø- og naturforholdene ved å avbøte ulemper og negative virkninger ved utbyggingen. Bestemmelser i konsesjonen om høyeste og laveste regulerte vannstand (HRV og LRV) samt overføringer kommer ikke inn under hva som kan revideres. Revisjonen åpner imidlertid for å vurdere endring i blant annet manøvreringspraksis, minstevannslipp, biotopjusterende tiltak og utsetting av fisk.

NVE vil i sin behandling følge OEDs "Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragskonsesjoner" av 25.05.2012.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsvæien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Kravene

Rana kommune har gjennomført en omfattende prosess for å kartlegge problemområder og tiltak som de ønsker å få behandlet gjennom en revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringen av Langvatnet. Miljømål og tiltak som er fastsatt gjennom arbeidet med EUs vanddirektiv er en del av grunnlaget for kravene som er stilt. NVE har forsøkt å sortere kravene slik vi ønsker at de skal sorteres i revisjonsdokumentet.

Krav knyttet til manøvreringsreglementet

Minstevannføringen over Reinforsen må økes i sommerhalvåret for å sikre en optimal utnyttelse av Ranaelva som nasjonalt laksevassdrag.

For å hindre at oppvandrende fisk blir stående i utløpskanalen fra Langvatn kraftverk må kraftverket tidvis stoppes i oppvandringsperioden

I 2007 ble Glomådeltaet landskapsvernområde med fuglelivsfredning opprettet. Området omfatter den nordlige greinen av Langvatnet. Kommunen krever derfor at det gjennomføres undersøkelser for å se om det nødvendig å justere manøvreringsreglementet for Langvatnet på bakgrunn av dette, spesielt med tanke på hekkesesongen.

Krav knyttet til standardvilkårene

Koblet til innføring av moderne vilkår om godkjenning av planer m.m. krever kommunene at det skal gjennomføres følgende undersøkelser:

- Kartlegging av landskapsmessige forhold som er og vil bli påvirket av reguleringer og inngrep.
- Konsekvensutredning om hvilke landskapsmessige og miljømessige konsekvenser reguleringen har hatt, og hva dette har å si for allmennhetens bruk av området. Det påpekes at reguleringen av Langvatnet har medført store landskapsmessige endringer i form av erosjon/utgraving og sedimentering av løsmasser.

Koblet til innføring av dagens standardvilkår om naturforvaltning har kommunen følgende krav:

- Det må bygges ny laksetrapp i Reinforsen fordi dagens trapp er nedslitt, ikke er tilpasset laksens vandringsmønster og ikke fungerer på lav vannstand.
- Det må utredes hvorvidt det er noe vesentlig problem at smolt feilvandrer inn i Langvatnet, og at det eventuelt gjennomføres tiltak for å hindre denne feilvandringen.
- Det må om mulig etableres elektronisk fiskesperre i utløpskanalen fra Langvatn kraftverk
- Gjennomføring av undersøkelser for å klargjøre behovet for utsetting av rogn/settefisk oppstrøms og nedstrøms Reinforsen
- Konsesjonæren må sørge for fortsatt produksjon av utplantingsrogn/settefisk til berørte vassdrag ut fra det behov som avdekkes i biologiske undersøkelser.
- Det må pålegges årlige innbetalinger til et fond for opphjelv av fiske, vilt og friluftsliv på bakgrunn av at allmennhetens bruk av området har økt vesentlig siden konsesjonen ble gitt. I tillegg har Ranavassdraget fått status som nasjonalt laksevassdrag.

Sett i sammenheng med innføring av moderne standardvilkår om forurensning kreves det at konsekvensene av partikkelutslipp via Langvatnet kraftverk for vandrende anadrom fisk og planktonalger i de øvre vannlag utredes og at det eventuelt gjennomføres tiltak.

I forbindelse med vilkåret om terskler kreves det at det undersøkes om den gamle damfoten oppstrøms eksisterende dam ved Reinforsen fører til økte flomproblemer på Røssvoll/Skonseng

Det stilles også krav om merking av usikker is, erosjonssikring mot Langvassheia og tiltak for å stanse utvasking av elvebreddene ved Røssvoll/Skonseng. For å gjøre det enklere for lokalbefolkningen å følge med på om vannstanden i magasinet er i overensstemmelse med konsesjonsvilkårene, ønsker kommunene at det settes opp vannmerker på flere steder enn i dag. Disse kravene har ikke Rana kommune knyttet til noen bestemte vilkår.

Kommunen stiller krav om at det pålegges næringsfond for Langvatnutbyggingen på grunn av uforutsette endringer i landskapet og nye forutsetninger ved opprettelsen av Glomådeltaet landskapsvernområde.

Andre krav

Rana kommune krever at det tas inn vilkår om at Statkraft årlig skal innkalle kommunen til et møte der erfaringer fra driftsåret, tiltak, vedlikehold med mer gjennomgås, samt at kommunen skal underrettes ved brudd på konsesjonsvilkårene som blir gjenstand for intern eller ekstern granskning.

Kommentarer fra konsesjonær

Innledningsvis har Statkraft noen generelle kommentarer. De mener at kravene fra kommunene om å få utført undersøkelser for å avdekke behov for tiltak ikke er i tråd med intensjonen for revisjonsprosessen. Statkraft anser at en revisjon skal gi mulighet til å bøte på åpenbare negative effekter av reguleringen, som ikke var forutsett ved konsesjonstidspunktet.

Statkraft påpeker videre at de fleste av de undersøkelsene som er etterspurt kan gjennomføres med hjemmel i eksisterende konsesjonsvilkår. Innføringen av moderne standardvilkår vil sørge for at eventuelle manglende hjemler kommer på plass og aktuell myndighet vil da kunne følge opp dette videre.

Statkraft mener at en del av kravene ligger utenfor det som omfattes av en vilkårsrevisjon. Statkraft har derfor valgt å avvente med å gi utfyllende kommentarer om det enkelte krav inntil kravenes relevans er nærmere avklart.

Statkraft etterlyser prioritering av kravene, slik det anbefales i OEDs retningslinjer.

NVE har også forsøkt å sortere Statkraft sine kommentarer i henhold til føringene som er gitt i revisjonsveilederen.

Krav knyttet til manøvreringsreglementet

Til kravet om endret minstevannføring over Reinforsen har Statkraft følgende kommentarer:

"Endringer av vannføring behandles som del av manøvreringsreglementet og ikke som del av standardvilkår nr 8.

Statkraft har i forbindelse med nødvendig opprusting av Reinforsen kraftstasjon til vurdering ulike løsninger knyttet til forskjellige vannføringer ved Reinforsen. For Statkrafts valg av løsning vil det ha stor betydning at vannføringen kan utnyttes i kraftstasjonen. Vi oppfatter det slik at det viktigste for lakseinteressene er vannføringen i elva nedstrøms Reinforsen, og ikke at vannet slippes i fossen.

Gjennom reetableringsprosjektet etter behandlingen mot Gyrodactylus salaris er det blitt utført undersøkelser som tyder på at dagens vannføringsregime har gitt tilfredsstillende resultater for en bærekraftig lakseproduksjon i vassdraget. Hva som her beskrives som "optimal utnyttelse" av vassdraget utover dette er vi ikke kjent med.

Det hevdes i kravbrevet at Rana Laksefiskeforening har hatt en grundig gjennomgang av problemstillingen knyttet til minstevannføringen. Statkraft er ikke kjent med detaljer i dette arbeidet, og vi ser det som fordelaktig for en videre diskusjon at dokumentasjonen av dette blir tilgjengelig.

Foreløpige simuleringer av vannføringen forbi Reinforsen tyder på at et krav om 40 m³/s vil medføre behov for å tilføre vann fra Langvassåga til Ranelva i tørre perioder. I praksis vil dette være vann fra Røvassåga som drenerer brefeltene i Blakkådalen og Svartisdalen. Dette vannet er kaldt og slampåvirket, og det er sannsynlig at dette vil ha negativ betydning for ungfiskproduksjon og utøvelse av fisket i Ranelva nedstrøms Reinforsen.”

Statkraft oppgir at de allerede i dag praktiserer stopp i Langvatnet kraftstasjon i perioder for at fisken lettere skal passere utløpet, men er åpne for å diskutere hvordan dette skal praktiseres videre i forhold til et nytt manøvreringsreglement.

Statkraft påpeker at Glomådeltaet landskapsvernområde ble etablert etter 35 års regulering av Langvatnet og at det har ikke vært endringer i reguleringen som har påvirket grunnlaget for vernet. Statkraft mener at forholdet til landskapsvernområdet dekkes av dagens konsesjonsvilkår.

Krav knyttet til standardvilkårene

Statkraft har ingen motforestillinger eller kommentarer til innføring av moderne standardvilkår for godkjenning av planer mv. og naturforvaltning.

Spørsmålet om fisketrapp i Reinforsen mener Statkraft må vurderes grundig i forhold til eierforhold, vedlikeholdsansvar og økologisk konsekvens av å etablere en ny bestand på ikke-anadrom strekning. Statkraft påpeker også at det er usikkert om utvandrende smolt og vinterstøinger kan og vil passere Reinforsen uskadet. Kravet om vandringshinder i Langvassåga må etter Statkrafts syn sees i sammenheng med kravet om fisketrapp. Det antas at smolten vil vandre mens det er vårflom i vassdraget.

Angående krav om settefisk, kommenterer Statkraft at dette også dekkes av dagens konsesjonsbetingelser. Det er iverksatt både undersøkelser og tiltak etter pålegg fra Fylkesmannen eller Direktoratet for naturforvaltning.

Statkraft påpeker at de betaler midler til opphjør av fisk, vilt og friluftsliv etter dagens vilkår.

Om partikkelutslipp til Ranfjorden sier Statkraft at brepartiklene er et naturlig element i vassdraget og fjorden, spesielt på ettersommeren når avsmeltingen fra breene dominerer vannføringen.

Statkraft vil uavhengig av revisjonen se nærmere på om den gamle damfoten oppstrøms eksisterende dam ved Reinforsen medfører økte problemer med oversvømmelse på Røssvoll/Skonseng.

Etter Statkrafts syn håndteres behovet for merking av usikker is, forbygginger og vannmerker gjennom gjeldende konsesjonsvilkår.

Statkraft mener at krav om næringsfond ikke omfattes av vilkårsrevisjonen.

Andre krav

Statkraft sin kommentar til kravet om årlige konsultasjoner mellom konsesjonær og kommune er at det er etablert en ordning med årlige møter, og at Statkraft er positiv til å diskutere aktuelle forbedringstiltak.

Avvikshåndtering er forhold som Statkraft mener reguleres av konsesjonsmyndighetene.

NVEs vurdering og konklusjon

Hovedformålet med revisjon av vilkår er å bedre miljøtilstanden i regulerte vassdrag ved å sette vilkår for å rette opp miljøskader og ulemper som har oppstått som følge av reguleringen. De fleste av Rana kommune sine krav er stilt ut ifra erfarne ulemper av statsreguleringen av Langvatn og overføringen av Ranaelva til Langvatnet, og dreier seg om tiltak som kan bedre miljøtilstanden. Som Statkraft påpeker kunne mange av ulempene som ønskes avbøtt vært fulgt opp med hjemmel i eksisterende vilkår, men NVE ser det som en fordel at det innføres moderne standardvilkår. Dersom kravene om endringer i manøvreringsreglementet skal kunne vurderes er det helt nødvendig å gjennomføre en revisjonsprosess.

Ranaelva har status som nasjonalt laksevassdrag. OEDs retningslinjer for revisjon angir at NVE vil prioritere revisjonssaker i nasjonale laksevassdrag. I tillegg er det oppgitt at NVE vil prioritere revisjonssaker som kan ses i sammenheng med O/U-prosjekter. Statkraft har planer om opprustning og eventuell utvidelse av Reinforsen kraftverk.

Når det gjelder krav knyttet til økonomiske vilkår, i dette tilfellet krav om næringsfond, og krav knyttet til privatrettslige forhold omfattes disse normalt ikke av en vilkårsrevisjon.

NVE vedtar at det skal gjennomføres en vilkårsrevisjon etter vassdragsreguleringslovens § 10 nr. 3 med grunnlag i vurderingene over. Revisjonssaken gjelder vilkårene for følgende konsesjon:

- **Kgl. res. av 12.05.1961: Statsregulering av Langvatn og overføring av Ranaelv til Langvatn**

Denne avgjørelsen kan påklages til OED innen 3 uker, jf. forvaltningsloven § 13.

Videre saksgang

NVE ber om at Statkraft Energi AS utarbeider et revisjonsdokument i tråd med mal for revisjonsdokument som finnes i vedlegg 2 i OEDs "Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragskonsesjoner". På våre hjemmesider (<http://www.nve.no/no/Konsesjoner/Vannkraft/Revisjon-av-vilkaar/>) ligger retningslinjene i sin helhet, samt mal for revisjonsdokument i word-format.

Ved utarbeidelse av revisjonsdokumentet skal man legge vekt på de forholdene som fremgår av kravdokumentene. Enkelte av kravene som stilles er etter NVEs syn ikke helt i samsvar med ulempene som kravene begrunnes med. Det forventes ikke i denne omgang at Statkraft skal gjennomføre nye undersøkelser eller utredninger. Revisjonsdokumentet skal ta utgangspunkt i eksisterende kunnskap, men det er viktig at resultater og anbefalinger fra eventuelle nyere undersøkelser samles inn og formidles, inkludert relevante forslag til tiltak i forvaltningsplanen for vannområde Ranfjorden. Det forventes imidlertid at alle opplevde skader og ulemper som Rana kommune har beskrevet kommenteres og vurderes i revisjonsdokumentet og at det ev. foreslås relevante og konkrete tiltak i forhold til dette.

Som revisjonsveilederen sier vil ikke en revisjon nødvendigvis føre til at konsesjonæren blir pålagt terskelbygging, fisketrapp eller bestemte biotopjusterende tiltak gjennom selve revisjonssaken. Revisjonssaken kan likevel brukes til å dokumentere og vurdere skader og ulemper av reguleringen og vurdere aktuelle tiltak som et godt grunnlag for videre oppfølging i medhold av standardvilkårene etter at revisjonen er vedtatt.

Et av formålene med retningslinjene for revisjon har vært å bidra til at ”*de revisjonskravene som kommer inn er klare, relevante og prioriterte*”. Statkraft etterlyser en prioritering av kravene som er stilt fra Rana kommune. NVE er enig i at dette ville vært en fordel, men anser at det ikke er nødvendig å be Rana kommune om å prioritere kravene for revisjon av konsesjonen for Langvatnet før revisjonssaken åpnes. NVE mener imidlertid det er åpenbart at det bør legges særlig vekt på å vurdere kravene som dreier seg om endringer i manøvreringsreglementet. Revisjonsdokumentet må gi et best mulig grunnlag for å vurdere potensialet for miljøforbedring opp mot tap av kraftproduksjon ved eventuelt å pålegge økt minstevannføring over Reinforsen og/eller magasinrestriksjoner for reguleringen av Langvatnet. NVE mener også det er naturlig at krav om tiltak som knytter seg til Ranaelvas status som nasjonalt laksevassdrag og tiltak som er foreslått i forvaltningsplanen for vannområde Ranfjorden gis særlig oppmerksomhet.

Før revisjonsdokumentet ferdigstilles og sendes på høring bør det avklares med Direktoratet for naturforvaltning, ev. Fylkesmannen i Nordland, om det er en reell målsetting å bygge ny laksetrapp forbi Reinforsen. NVE mener en slik avklaring er avgjørende for flere av vurderingene som skal gjøres i forbindelse med revisjonen. Denne avklaringen er også viktig i forhold til enkelte vurderinger som skal gjøres ved revisjonen av Bjerka-Plurareguleringen.

Statkraft har planer om opprustning og/eller utvidelse av Reinforsen kraftverk. Det er naturlig at disse planene sees i sammenheng med revisjonen av Langvatnreguleringen for å finne de best mulige tekniske, produksjonsmessige og miljømessige løsningene. Statkraft har meldt at behovet for oppgradering av Reinforsen kraftverk er stort, slik at det likevel kan bli aktuelt å avklare tekniske løsninger for oppgradering av Reinforsen kraftverk før reviderte vilkår er endelig vedtatt ved Kongelig resolusjon. Statkraft må presentere konkrete planer for prosjektet før NVE kan vurdere om det er mulig å gjennomføre prosjektet før det foreligger endelig vedtak i revisjonssaken og hva som eventuelt blir nødvendig av saksbehandling i forbindelse med dette.

Ved behov for ytterligere presisering og prioritering av kravene bør dette skje i dialog mellom kravstillerne, Statkraft og NVE med formål å få frem et best mulig underlag for revisjonsdokumentet.

Revisjonsdokumentet skal sendes til NVE for kvalitetskontroll før det kan endelig godkjennes og sendes på høring. Vi ber om at det lages et utkast til revisjonsdokument **innen 5. januar 2014**. Ta gjerne kontakt med vår saksbehandler for å avklare innholdet i dokumentet.

NVE vil sende revisjonsdokumentet til berørte parter for uttalelse. Dokumentet legges ut til offentlig ettersyn lokalt og på internett, og kunngjøres i lokalpressen. Det vil etter høringen bli foretatt en befarings i området, ev. også avholdt møte med kommunene. NVE skal etter dette gi sin innstilling til Olje- og energidepartementet.

For nærmere informasjon om saksbehandlingen viser vi til OEDs ”Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragskonsesjoner” og til NVEs hjemmesider (<http://www.nve.no/Konsesjoner/Vannkraft/Revisjon-av-vilkaar/>).

Med hilsen

Rune Flatby
Avdelingsdirektør

Carsten Stig Jensen
Seksjonssjef

Kopi:

Rana kommune, Pb 173, 8601 MO i RANA

Fylkesmannen i Nordland, Statens Hus, Moloveien 10, 8002 BODØ

Vannregionmyndigheten i Nordland, Nordland fylkeskommune, Fylkeshuset, 8048 BODØ

Olje- og energidepartementet, Postboks 8148, 0033 OSLO